

КОНЦЕПЦІЯ

соціально-економічної адаптації Львівщини до умов воєнного стану і стратегічних напрямів економічного відродження на післявоєнний період

Загальні положення

Війна стала масштабним структурним шоком як для економіки України, так і для кожного регіону держави. Неможливо спрогнозувати терміни і наслідки військової агресії, водночас стратегічні цілі держави та окремих регіонів потребують корегування відповідно до умов воєнного часу і післявоєнної відбудови.

В умовах війни необхідний перегляд усталених підходів як до стратегування, так і до розв'язання гострих соціально-економічних, гуманітарних і безпекових проблем розвитку держави на всіх рівнях ієрархії управління, у тому числі на регіональному. Певною мірою це стосується конкурентної стратегії збереження, розвитку і реалізації продуктивної спроможності Львівського регіону.

Можлива війна на виснаження потребує від України, а також її регіонів проведення обачної економічної політики вже зараз. Міжнародні резерви мають використовуватися економно, а бюджетні ресурси потрібно спрямовувати на фінансування військових цілей і заходів з підтримки життєдіяльності в умовах воєнного стану.

Враховуючи хід військових дій, зумовлених агресією Російської Федерації, територію України можна поділити на тимчасово окуповані ворогом, звільнені після окупації, прифронтові з високою ймовірністю щодо загрози окупації, фронтові, на яких тривають військові дії, регіони, які забезпечують функції глибокого тилу.

Львівщина належить до тилового регіону і, зважаючи на відносну безпеку, виконує основні функції тилу:

- забезпечення прихистку для тисяч внутрішньо переміщених осіб з інших частин України;
- гуманітарний хаб;
- забезпечення релокації підприємств;
- забезпечення роботи підприємств, установ і організацій усіх форм власності та їх економічної стабільності.

Завданнями Львівського регіону, зважаючи на функцію тилу, вбачається:

1. Забезпечення гуманітарної політики щодо внутрішньо переміщених осіб, а також гуманітарної логістики і транспортування життєво необхідних вантажів постраждалому населенню.

2. Швидка адаптація усіх галузей та економіки області до функціональних завдань тилу в умовах воєнного стану, а також збереження економічного потенціалу.

3. Напрацювання стратегічних цілей комплексного соціально-економічного відновлення Львівщини на післявоєнний період з урахуванням можливостей післявоєнної відбудови та швидкої європейської інтеграції.

Окрім того, важливим завданням є забезпечення оборони регіону від можливої ескалації військових дій та безпеки для жителів області і внутрішньо переміщених осіб.

Ці завдання потребують різних концептуальних підходів, які водночас матимуть спільні передумови.

Реалізація Концепції вимагає вирішення концептуальних завдань на основі подальшої розробки більш детальних планів і заходів.

Концептуальними засадами до економічної адаптації у воєнний період і післявоєнного відновлення економіки Львівщини є такі:

- врахування вимог міжнародних зобов'язань України, зокрема нормативно-правові акти з питань європейської та євроатлантичної інтеграції;

- врахування вектора сталого розвитку цілого західного регіону відповідно до Указу Президента України від 30.09.2019 № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;

- задекларовані Офісом Президента України і Урядом України основні засади плану економічного відновлення України;

- Указ Президента України від 21.04.2022 №266/2022 «Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни»;

- задекларована Урядом України ініціатива щодо нової угоди про добросусідство між Республікою Польщею і Україною;

- постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 №495 «Деякі заходи формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб»;

- постанова Кабінету Міністрів України від 03.05.2022 № 528 «Деякі питання фінансування закупівлі товарів тривалого зберігання в умовах воєнного стану».

Водночас необхідним вбачається низка змін до законодавства України для виконання завдань адаптації економіки до умов воєнного стану з перспективою повоєнної відбудови, в тому числі щодо роботи індустріальних парків, земельних питань, питань планування територій, житлового будівництва, податкового регулювання тощо.

Проблеми, які потребують розв'язання

1. Забезпечення гуманітарної політики щодо внутрішньо переміщених осіб, а також гуманітарної логістики і транспортування життєво необхідних вантажів постраждалому населенню.

За даними ООН внаслідок воєнних дій на території України нараховується понад 7 млн внутрішньо переміщених осіб.

На Львівщині, за оціночними даними, приблизно 0,5 млн таких осіб, а на Західній Україні – 1 млн. До 50% внутрішньо переміщених осіб, які осіли на Львівщині, мають намір залишитися 200 – 250 тис. осіб. За попередніми оцінками 180 тис. осіб на Львівщині – заробітчани.

Перший етап початку військової збройної агресії російської федерації проти України вимагав швидкого забезпечення заходів з вирішення проблемних питань внутрішньо переміщених осіб і гуманітарної політики. Відповідно були застосовані принципи регулювання і самоорганізації. На перший план вийшов волонтерський рух, який вичерпує свої можливості.

На часі переносити акценти з волонтерства і гуманітарної підтримки до утвердження життєстійкості економіки та суспільства в умовах війни, переходити до планування та розподілу сил принаймні на середньострокову перспективу.

Покладання майже виключно на самоорганізацію громад містить у собі ризики неоптимального використання доступних ресурсів та втрати потенційних можливостей. За ефективним вирішенням поточних проблем громади можуть втрачати стратегічні орієнтири, важливі для цілей стійкості. Через неоптимальність використання зовнішньої допомоги, в перспективі можлива демотивація донорів. Тому головна перевага громад – максимально повне володіння інформацією про реальні потреби забезпечення їх належного функціонування, а також про наявні та потенційно доступні на їхньому рівні ресурси, зокрема підсилена координацією їхніх дій для забезпечення спільної цілі стійкості та життєздатності регіону. Якісна самоорганізація громад має перерости в загальнонаціональну згуртованість, а стійкість громад – стати основою стійкості держави.

Основні напрями забезпечення життєстійкості та упередження негативних наслідків тривалих військових дій:

- енергозабезпечення;
- продовольча безпека;
- доступ до якісної питної води і санітарії;
- надання належних медичних послуг;
- попередження виникненню епідемії;
- безпечний стан довкілля;
- громадська безпека.

Вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб потребує реалізації комплексу взаємопов'язаних питань, у тому числі гуманітарного характеру.

Функціонування гуманітарної логістики стикається з низкою проблем, у тому числі серйозними логістичними прогалинами, що продовжують перешкоджати своєчасній доставці життєво необхідних товарів. Важливим є координування потоку вантажів, які надходять із сусідніх країн, щоб звести до мінімуму дублювання зусиль, а також тісне координування з гуманітарними організаціями, які реагують на вплив біженців, зокрема тісної співпраці з Управлінням ООН з координації гуманітарних справ (УКГС).

Необхідним є також підтримка належного стану транспортних комунікацій і коридорів для ввезення гуманітарної допомоги та експорту, імпорту продукції.

2. Швидка адаптація усіх галузей та економіки області до функціональних завдань тилу в умовах воєнного стану, а також збереження економічного потенціалу регіону.

Наслідки збройної агресії російської федерації відобразилися передусім на реальному секторі економіки держави, а саме на розташованих у тимчасово окупованих, звільнених після окупації територій, з високою ймовірністю щодо загрози окупації регіонів підприємств, що забезпечували значну частину внутрішнього промислового виробництва та експорту.

Завданням тилу є збереження стратегічно важливих виробництв і робочих місць, забезпечення роботи релокованих підприємств із територій України, де ведуться активні бойові дії та деокупованих, підтримка експортно-орієнтованих підприємств, а також підприємств, які виробляють соціально значущі товари та товари військового призначення. Необхідно стимулювати перехід щодо виробництва продукції військового призначення.

Загострення проблем щодо існування української нації і держави не заперечує конкурентності регіональної політики в короткотерміновому періоді і стратегічній перспективі через здійснення таких першочергових завдань відновлення економічної активності в регіонах як:

- аудит наявного ресурсного потенціалу та продуктивної спроможності;
- стимулювання інвестицій та імпорту технологій у військово-економічний сектор;
- збалансування експорту-імпорту технологій та продуктів інтелектуальної праці;
- зміцнення енергетичної безпеки;
- формування сектору креативного та циклічного підприємництва з дотриманням критеріїв безпеки споживання;
- аналіз санкційної політики проти агресора та її впливу на продовження війни в контексті регіонального розвитку;
- створення регіонального сегмента фінансового ринку України для відновлення економіки, у тому числі з розширенням можливостей використання цифрової інфраструктури.

3. Стратегічні цілі комплексного соціально-економічного розвитку Львівщини на післявоєнний період з урахуванням можливостей післявоєнної відбудови та швидкої європейської інтеграції.

На момент прийняття Стратегії розвитку Львівщини 2021 – 2027 років (Стратегія 2021 – 2027 рр.), а згодом і Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року, українська економіка здійснила загальний регрес від індустріальної до аграрної країни. Вона потерпає від негативної деіндустріалізації, що призвело до технологічного спрощення та втрати здатності країни виробляти сучасні промислові товари. Стан економіки характеризується високою фізичною і моральною зношеністю інфраструктури й обладнання, вкрай низьким рівнем накопичення основного капіталу, низькою технологічністю і продуктивністю

праці та численними деформаціями, що вимивають капітал із продуктивного обігу.

Відповідно, в План впровадження на 2021 – 2023 роки Стратегії (стратегічна ціль 1 «Конкурентоспроможна економіка на засадах смарт-спеціалізації») було включено 29 стратегічних проєктів з обсягом фінансування 6,1 млрд грн на 2021 рік (28,5% від загального обсягу Плану на рік).

Результати виконання цих проєктів за 2021 рік засвідчили, що за економічним напрямком було розпочато 11 проєктів на суму 1,1 млрд грн проти 15,1 млрд грн від обсягу всіх реалізованих проєктів Плану (7%), що засвідчило про значне відставання економічного блоку від інших стратегічних цілей. Серед найбільш значимих економічних проєктів можна виділити:

- сприяння створенню та розбудові інфраструктури індустріальних парків та промислових зон;

- Євроколія «Львів (Скнилів) – Мостиська II» – розробка техніко-економічне обґрунтування;

- стратегічний план розвитку ДП «Львіввугілля».

Як наслідок – прориву у новій економічній стратегії Львівщини не відбулось.

У післявоєнний період очікується повноцінне проведення структурних реформ у державі, що дозволить суттєво підвищити інвестиційну привабливість України вже в середньостроковій перспективі (3-5 років). У підсумку Україна отримає можливість перейти від післявоєнного відновлення завдяки пільговому фінансуванню до стійкого економічного зростання за допомогою надходження прямих іноземних інвестицій та зростанню продуктивності праці, зокрема через застосування більш ефективних новітніх технологій виробництва.

Результатом реалізації такої моделі економічного відродження України стане не лише відновлення традиційних виробничих ланцюгів, але й довгоочікувані якісні зміни у структурі економіки. Це дозволить Україні не лише відновитися, але й стати економічно сильнішою.

Після перемоги ми будемо зовсім в інших економічних обставинах, ніж до війни, тому буде потрібна нова економічна політика. Головні відмінності будуть такими:

- отримаємо величезну руйнацію інфраструктури, промисловості, житлового та комунального господарства з обсягом втрат у багато мільярдів доларів;

- отримаємо важкі демографічні наслідки і можливі безповоротні втрати продуктивного населення;

- для нас відкриється доступ до практично необмежених міжнародних фінансових ресурсів, аналог «Плану Маршалла» буде неодмінно запроваджено, його фінансуватимуть не тільки США, але й увесь цивілізований світ;

- отримаємо доступ до сучасних західних технологій;

- сформується нова логістична структура переміщення товарів і послуг, спричинена обминанням території російської федерації і утворенням інших логістичних ланцюгів;

- отримаємо можливість створення інституційної фінансової інфраструктури нового покоління на основі технології блокчейн.

Такі обставини надають шанс створити нову структуру економіки, перейти від сировинно-аграрного типу економіки до технологічного, в якому Україна зможе продавати світу не тільки зерно та руду, а й різноманітні продукти з високою доданою вартістю.

Мета і терміни реалізації Концепції

Реалізація Концепції розрахована на період до 2027 року з урахуванням уточнення Плану заходів з реалізації у 2021 – 2023 роках Стратегії розвитку Львівської області на період 2021– 2027 років, а також розробці Плану заходів з реалізації у 2024 – 2027 роках Стратегії розвитку Львівської області на період 2021– 2027 років.

Передумови реалізації Концепції:

- адаптація економіки області до умов воєнного стану вимагає ефективного переведення господарства на рейки військової економіки, налагодження ефективного менеджменту на державних підприємствах та заохочення приватних підприємств працювати з повною віддачею на загальнодержавні та регіональні інтереси;
- Україна отримає величезні обсяги руйнації інфраструктури, промисловості, житлового та комунального господарства обсягом в сотні мільярдів доларів, що потребуватиме швидкого модернізованого відновлення;
- для України відкриється доступ до значних міжнародних фінансових ресурсів;
- виникне необхідність формування нової логістичної структури переміщення товарів і послуг;
- міжнародна технічна допомога і співпраця надасть доступ до новітніх західних технологій;
- Україна отримає можливості щодо швидкої європейської інтеграції.

Інтеграція регіону до плану економічного відновлення України має на меті створення нової структури економіки і логістики, переходу від сировинно-аграрного типу економіки до технологічного, в якому Україна і Львівщина зможе продавати світу різноманітні продукти з високою доданою вартістю у межах реалізації політики «Індустрія 4.0» та «Індустрія 5.0» і стати потужним логістичним хабом на західному кордоні України.

Перезавантаження економіки Львівської області поетапно здійснюватиметься залежно від сценарію військової агресії та її наслідків.

Метою Концепції є визначення концептуальних підходів та стратегічних напрямів і завдань за двома блоками:

I. В умовах воєнного стану

На першому етапі йдеться про реалізацію заходів, спрямованих на максимальне збереження людей та підприємств, виконання гуманітарних місій. Масштаб і успіхи плану реконструкції на цьому етапі залежать від того, наскільки українці, економіка та інституції будуть врятовані від війни. Щоб мінімізувати збитки, Україна та союзники мають структурувати економіку воєнного часу згідно з безпековими ризиками.

На цій стадії Львівщина, як відносно безпечний регіон, виконує роль «глибокого тилу» країни: здійснює допомогу переміщеним підприємствам; формує програми зайнятості для переміщених осіб; забезпечує технічну підтримку логістики та цифрової мобільності, транспортних коридорів для ввезення гуманітарної допомоги та імпорту й експорту; а також впроваджує будівництво житла для внутрішньо переміщених осіб; максимально зберігає економічний потенціал регіону.

Одночасно тилом надається допомога регіонам прифронтовим та на лінії фронту – гуманітарна допомога (продукти, пальне, ліки), технічна допомога в евакуації виробництва (де це можливо чи доцільно), логістична підтримка для забезпечення зв'язку цих регіонів з рештою території країни.

Як тилочий регіон в умовах воєнного стану область має також зосередити зусилля для забезпечення заходів національного спротиву, антитерористичного забезпечення, належного функціонування систем оповіщення та сховищ.

Ризиком для цього періоду є затягування і подальша ескалація військових дій, масштабна руйнація інфраструктури ракетними ударами, окупація регіону.

II. На післявоєнний період

Загалом процес відбудови України повинен мати кілька вимірів – фізичний, економічний, соціальний та інституційний. Для кожного з цих вимірів передбачається наявність стратегічних напрямів на державному та регіональному рівнях. Зокрема це радикальна зміна інституційного базису економічного розвитку України, безпекова стратегія, нова економічна модель.

На другому етапі прогнозується стадія відновлення. На цьому етапі потрібно наростити постачання гуманітарної допомоги, щоб покрити негайні потреби, уникнути голоду та попередити подальший відплив людей з України, що в подальшому спричинить стійку демографічну кризу.

Оскільки багато житла в Україні зруйновано чи значно пошкоджено, перші транші допомоги мають передбачати надання тимчасового житла – намети, збірні будинки, системи опалення та інше. Важливо також на цьому етапі подолати дефіцит житла. Цю проблему легше вирішити з сучасними технологіями збірними будинками, відновленням законсервованих приміщень комунальної та відомчої власності, які пізніше можна буде приватизувати. Доступ до дитячих садків та шкіл – це також ключовий фактор повернення людей до складу робочої сили.

Передбачається, що в цей період рятувальні служби в Україні та країнах-союзниках долучаються до відновлення критичної інфраструктури, такої як ЛЕП,

вишки мобільного зв'язку, Інтернет, водопостачання та каналізація, дороги, залізничні колії, елеватори. Для Львівщини цей етап має стати вирішальним в плані розвитку транспортних коридорів та логістики – розширення мережі і побудова залізничних євроколій, автодоріг. Тут будуть потрібні значні інвестиції в житло й інфраструктуру, підтримка зайнятості населення.

На цій стадії збережеться певне втручання держави в роботу ринків, зокрема у розподіл кредитів. Вони, перш за все, надаватимуться підприємствам, які зможуть швидко налагодити (відновити) виробництво та експорт. Водночас, на цьому етапі також необхідно заохочувати ринкові механізми розподілу ресурсів. Ціни потрібно поступово лібералізувати, щоб уникнути дефіциту/бартеру та заохотити компанії розвивати виробництво. Варто дозволити гнучкіші трудові контракти, щоб швидко перекинути трудові ресурси туди, де вони потрібні, що буде продовженням практик воєнного часу. Вплив розподільчих бюрократій необхідно мінімізувати.

Експортні обмеження слід зняти чи мінімізувати, а також працювати над зняттям торговельних обмежень між ЄС та Україною. Крім цього, державні закупівлі мають відбуватися за спрощеними процедурами, щоб забезпечити швидкість.

На третьому етапі закладається фундамент для довготривалого економічного зростання. Основою успіху України і Львівщини, зокрема у довгостроковому періоді, є залучення іноземного капіталу та новітніх технологій, з метою радикальної модернізації економіки.

По-перше, це інституційні реформи. На цьому етапі відбудови, на шляху до вступу до ЄС, потрібно закласти фундамент швидкого та стійкого зростання, тобто наблизити законодавство та дизайн інституцій до європейських. Це означає нарешті закінчити судову реформу та реформу держслужби, розвивати ринки енергії та землі, інфраструктуру, продовжувати приватизацію та мінімізувати прояви та передумови корупції у всіх сферах.

По-друге, це інтеграція інфраструктури України в спільний ринок ЄС, щоб скористатися економією на масштабі та конкурентними перевагами. Зокрема, йдеться про транспортну мережу країни (залізниця, автомагістралі, трубопроводи, мости, повітряний простір), прогрес якої можна пришвидшити через використання концесій та спільних підприємств із європейськими транспортними компаніями. Також необхідна зміна енергетичної політики, яка повинна фокусуватись на зниженні залежності від викопного палива та декарбонізації, а також інтеграції України з енергосистемою ЄС. Крім цього, це якісна соціальна інфраструктура, яка дозволить повернутись українських біженців та ВПО до попередніх місць проживання. Тому критично необхідно відбудувати будинки, школи, лікарні та культурну і соціальну інфраструктуру.

По-третьє, це заохочення припливу іноземного капіталу й технологій. Оскільки спершу інвестори не будуть впевнені у безпеці своїх інвестицій в Україні, їм можуть знадобитися сильніші стимули. Наприклад, уряди та міжнародні інституції (ЄІБ, ЄБРР, СБ тощо) можуть надавати субсидію (зниження податків, субсидовані кредити, доступ до експортно-імпортних кредитів) фірмам,

які інвестують в Україну. Щоб мінімізувати ризики експропріації, корупції тощо, для вирішення спорів уряд та інвестори можуть скористатися правовим полем країн ЄС.

По-четверте, це відбудова кращого. Реконструкція надає Україні можливість «технологічного стрибка», творити території пріоритетного розвитку та технопарки із звільненням від окремих видів оподаткування для підприємств і організацій, що переносять свою виробничу діяльність з інших країн на територію України.

При цьому українське сільське господарство може і повинно створити передумови розвитку сільгоспмашинобудування, галузі виробництва мінеральних добрив.

Пріоритет для регіону вбачається у розвитку транспортно-логістичної інфраструктури за стандартами ЄС, де Львівщина може отримати великі перспективи розвитку.

Трансформація енергетичного сектору. Планується нарощування власного видобутку нафти, газу, вугілля. Однак, екстенсивне нарощування потужності СЕС та ВЕС тільки посилить дисбаланс енергосистеми. Одночасно необхідно здійснити перехід до відновлюваних джерел енергії. Сучасні технології пропонують два напрямки вирішення проблеми: для короткочасного накопичення енергії – це батарейні накопичувачі (BESS), для довгострокового накопичення – це «зелений водень». Водень є найбільш перспективною альтернативою бензину та дизелю в якості пального для транспорту.

Важливо, що післявоєнна відбудова України повинна враховувати можливості і засоби якнайшвидшого інтегрування до Європейського співтовариства, опиратися на засади сталого розвитку з урахуванням Європейського зеленого курсу.

Мілітаризація економіки. Якщо мілітаризація економіки супроводжується значними обсягами експорту продукції оборонної промисловості, то негативного впливу мілітаризації на зростання не відбувається. Для експортної спроможності оборонна промисловість України і Львівщини зокрема має отримати доступ до західних технологій, що можливо тільки через військово-технічне співробітництва, зокрема з США, ЄС та Великою Британією:

- можлива закупівля військових технологій за рахунок державного бюджету та державно-приватного партнерства, а також оплата процедури патентування вітчизняних розробок та інновацій у патентних відомствах США, ЄС та інших країн за рахунок державно-приватного партнерства;

- програми іноземного військового фінансування США для України, які надають кредити та гранти на закупівлю зброї та обладнання для оборонного комплексу, а також коштів Європейського фонду миру для відшкодування вартості військової зброї та обладнання країнам-членам ЄС, які постачають матеріали для військового призначення в Україні.

Найважливішим показником воєнно-економічної безпеки країни є рівень витрат на національну оборону у відсотках до ВВП. До прикладу, Саудівська

Аравія має найвищий рівень – 8,0% ВВП. Інші країни розташувались так: Ізраїль (5,3%), росія (3,9%), США (3,4%), Південна Корея (2,7%), Індія (2,4%), Китай (1,9%), Франція (1,9%), Австралія (1,9%), Великобританія (1,7%), Бразилія (1,5%), Італія (1,4%), Німеччина (1,3%) та Канада (1,3%). Україна має 3,4 %. Таким чином Україні, зважаючи на перманентну загрозу зі сторони російської федерації, необхідно збільшити цей показник до 4-5% від обсягу ВВП.

Економіка не працює без участі людського капіталу. Повернення активного населення і молоді на Батьківщину, створення умов для їх реалізації і участі у відбудові регіону є також основним завданням післявоєнного часу.

Шляхи і способи розв'язання проблем

I. В умовах воєнного стану

➤ у напрямі забезпечення житловими умовами внутрішньо переміщених осіб:

- забезпечення житлом:

1. Будівництво постійного житла для тих, хто втратив його взагалі (з урахуванням отримання компенсацій населенню за втрачене житло).

2. Викуп, будівництва житла з метою передачі для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів, коштів міжнародних донорів, добровільних внесків фізичних і юридичних осіб, інших джерел, не заборонених законодавством.

3. Розвиток соціального житлового фонду комунальної власності в громадах Львівщини водночас зі створенням робочих місць (на час воєнного стану – релоковані підприємства, післявоєнного – інвестиції, франшиза), яке надається в оренду, з використанням можливостей міжнародних гуманітарних проектів.

4. Будівництво і влаштування тимчасового житла на 3-5 років для внутрішньо переміщених осіб, які мають намір повернутися додому після відбудови (в тому числі ремонт гуртожитків та іншого придатного житла).

5. Влаштування тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб, які мають намір повернутися додому після завершення гарячої фази військових дій (в тому числі контейнерні містечка).

6. Комплексна програма щодо використання тимчасово вільного житлового фонду в громадах (житло заробітчан, неоформлена спадщина) на умовах пільгової оренди та з урахуванням розміщення релокованих підприємств у населених пунктах громад;

- забезпечення комплексного підходу до розселення в громадах: кількість людей, яких можна розселити має залежати від кількості робочих місць, якими їх можна забезпечити та наявної фізичної й соціальної інфраструктури;

- забезпечення принципу деконцентрації і повернення до економічної значимості малих міст і селищ: використання шансу підняти малі міста Львівщини; задіяння значних містобудівних резервів за генпланами переважної

більшості сіл, де передбачено розміщення житла для кількості осіб, яка у 2-3 рази перевищує існуючу;

- недопущення розселення внутрішньо переміщених осіб лише у межах львівської агломерації та подальшого переуцільнення м. Львова, а також утворення анклавів з переселенців з однієї території в селах і селищах;

- запровадження політики розосередження внутрішньо переміщених осіб, з урахуванням фактору, що наявність більше 10% ВПО осіб в окремій громаді може спричинити певну соціальну напругу;

- забезпечення ефективної координації щодо розселення ВПО на території громад області, залучення фінансових ресурсів, у тому числі коштів міжнародних партнерів, на виконання завдань із будівництва і влаштування тимчасового житла;

- налагодження виробництва конструкцій для збірних капсульних будівель (перепрофілювання ЗБК для модульного будівництва);

➤ *у напрямі демографічної оцінки і моніторингу щодо наявного людського ресурсу:*

- демографічна оцінка населення області та кожній окремій громаді з урахуванням короткотривалого і довготривалого перебування ВПО, а також жителів області, які тимчасово виїхали за кордон;

- формування реєстру ВПО (вік, фах, працездатність тощо) із моніторингом щодо надання матеріальної допомоги;

- визначення нагальної потреби у фахівцях регіону і формування пропозицій відповідних вакансій внутрішньо переміщеним особам з метою мінімізації відтоку людського капіталу за кордон;

➤ *у напрямі реального сектору економіки і забезпечення життєстійкості економіки Львівщини:*

1. Енергетичний сектор

- забезпечення безпеки і стабільності енергетичного сектору регіону;

- моніторинг на рівні територіальних громад проблем, які можуть спричинити зрив опалювального сезону; проведення заходів щодо запобігання проблем відсутності тепла в осінньо-зимовий період; опрацювання плану дій на випадок песимістичного енергетичного сценарію (влаштування пунктів обігріву, закупівля буржуйок і генераторів, заготівля дров);

- консолідація фінансового ресурсу обласного і місцевих бюджетів з врахуванням ймовірності росту цін на енергоносії;

- підтримка та активізація геологорозвідувальних робіт щодо пошуку нових родовищ вуглеводнів;

2. Забезпечення продовольчої безпеки регіону та аграрного виробництва:

- проведення інвентаризації продовольчих сил регіону, оперативний моніторинг щодо можливих сценаріїв продовольчої безпеки і регіональних запасів продовольства;

- запровадження жорсткої політики формування продовольчих резервів на рівні громад області за визначеними групами товарів з використанням коштів місцевих бюджетів, а також зберіганням продовольчих резервів у мережеских локаціях супермаркетів, інших придатних площах з урахуванням необхідності їх розосередження по всій території області;

- запровадження жорсткого контролю Львівською обласною військовою адміністрацією щодо наявних продовольчих резервів області;

- податкове стимулювання дрібних фермерських господарств для жителів сільських територій;

- стимулювання відродження кооперативного руху у різних сферах економіки держави;

- налагодження виробництва сухих продуктових наборів для потреб армії;

- будівництво овочесховищ і холодильних приміщень для довготривалого зберігання плодово-ягідної продукції (швидке заморожування) у межах формування регіональних запасів продовольства;

- покращення логістичних ланцюжків: вирощування сільськогосподарської продукції, зберігання, переробки, реалізація (можливість кооперації) та формування мережі крупно- та дрібногуртових логістичних продовольчих хабів (на зразок гуртового ринку «Шувар»);

- оренда на пільгових умовах площ у прикордонних регіонах Республіки Польща під складування стратегічних запасів продовольства;

- оперативне використання зацікавленими цільовими групами (волонтерськими центрами) продуктів харчування, термін реалізації яких добігає до завершення за сприяння мережевими супермаркетами та гуртовими ринками;

3. Промисловість і виробництво:

- забезпечення детальної інвентаризації продуктивних сил регіону з визначенням можливості оперативного створення нових чи відновлення старих підприємств, на яких можливе залучення місцевих жителів та внутрішньо переміщених осіб;

- збереження основного промислового потенціалу та підприємництва Львівщини;

- податкове стимулювання експортно-орієнтованих підприємств;

- підтримка підприємств, що виробляють соціально значущі товари та товари військового призначення;

- забезпечення релокації підприємств із територій України, де ведуться активні бойові дії та деокупованих шляхом їх розміщення на вільних виробничих площах і локаціях;

- створення телеграм та вайбер чат-ботів для прямої комунікації між потенційними працівниками та роботодавцями; проведення опитувань ВПО на платформі чат-боту з метою з'ясування необхідної для розвитку регіону інформації (зокрема - кількості людей, які планують залишаються в межах області; фаховий та кваліфікаційний потенціал ВПО);
 - комунікація між підприємцями та потенційними орендодавцями складських та офісних площ для виробництва;
 - створення наявної бази даних щодо місць розташування евакуйованих підприємств (використання бізнес-кейсів громад);
 - розробка системи зайнятості внутрішньо переміщених осіб у роботах на підтримку ЗСУ (плетення сіток, підготовка продуктових наборів тощо), а також у громадських роботах на користь регіону;
 - забезпечення прямої комунікації малого і середнього підприємництва з потенційними донорами;
 - налагодження мобільного виробництва військового спорядження, продукції та амуніції, згідно з державними замовленнями, із залученням потенціалу громад;
 - активізація роботи щодо повного запуску роботи індустріальних парків, у тому числі їх інфраструктурного забезпечення (потребує змін до законодавства України);
 - активізація роботи щодо пошуку міжнародних донорів для реалізації локальних проєктів економічного розвитку;
 - активізація проєктного менеджменту на рівні громад, а також реалізації угод державно-приватного партнерства на національному і регіональному рівнях;
- *у напрямі оборони Львівщини і громадської безпеки:*
- фінансування та забезпечення заходів національного спротиву (територіальна оборона, підготовка громадян до національного спротиву);
 - фінансування заходів антитерористичного забезпечення, які здійснюються правоохоронними органами: систем відеоспостереження, захисту кіберпростору;
 - оновлення систем оповіщення та створення (оновлення) систем обладнання від засобів масового ураження;
 - створення системи пожежної охорони територіальних громад;
 - оперативне відновлення знищеної внаслідок ракетних ударів ворога цивільної і військової інфраструктури;
- *у напрямі просторового розвитку:*
- у громадах, в яких ще це не здійснено – розробка та затвердження генеральних планів розвитку території та формування пакету інвестиційних пропозицій для внутрішніх і зовнішніх інвесторів;
-

- резервація земельних ділянок для формування нових транспортно-логістичних потужностей регіону (залізничних колій і вокзалів, нових автомобільних шляхів, транспортно-логістичних вузлів, логістичних хабів);

➤ *у напрямі транспортної логістики:*

- підтримка належного стану транспортних комунікацій і коридорів для ввезення гуманітарної допомоги та експорту й імпорту продукції;

- охорона стратегічних мостів і транспортних вузлів з метою запобігання диверсій;

- забезпечення швидкої відбудови чи надання альтернативних рішень транспортних магістралей і мостів у випадку руйнування (наприклад, розгортання понтонних переправ);

➤ *у напрямі охорони здоров'я і надання медичної допомоги:*

- модернізація (будівництво) на базі комунальних закладів обласного рівня центрів психологічної підтримки і надання психіатричної допомоги;

- швидке вирішення проблем посттравматичного стресового розладу серед цивільного населення, в тому числі дітей, які евакуювались із зони бойових дій (із запровадженням спеціалізованого навчання фахівців сфери психічного здоров'я);

- ефективне вирішення питання посттравматичного стресового розладу учасників бойових дій, бійців (дослідження підтверджують, що кожен сьомий боєць захворіє на ПТСР), із запровадженням спеціалізованого навчання фахівців сфери психічного здоров'я;

- налагодження виробництва сучасних протезів різної комплектації у регіоні;

- забезпечення комплексу превентивних заходів щодо недопущення зростання інфекційних захворювань в області у зв'язку із збільшенням фактичного населення Львівщини внаслідок вимушеного внутрішнього переселення та гуманітарних коридорів для переміщення громадян у сусідні країни;

- забезпечення укомплектуванням персоналу закладів охорони здоров'я засобами індивідуального захисту;

- забезпечення належного облаштування бомбосховищ у стаціонарних закладах охорони здоров'я з можливістю надання медичної допомоги;

➤ *у напрямі соціальної політики, міграційної політики, соціокультурної адаптації ВПО:*

- створення центрів матері і дитини для вирішення проблем ВПО, консультативної і соціальної підтримки;

- забезпечення оперативного оцінювання потреб, а також алгоритму їх вирішення для сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, шляхом соціального супроводу;
- активізація роботи щодо пошуку міжнародних донорів для реалізації локальних соціальних проєктів;
- створення в громадах центрів м'якої «українізації» для ВПО (безкоштовне вивчення української мови, історії, культури, традицій);
 - *у напрямі освіти, науки і молодіжної політики:*
 - розробка та реалізація рекомендацій / програм адаптації учнів ВПО в закладах загальної середньої освіти Львівщини;
 - просування змін у навчальній програмі із зарубіжної літератури для учнів 5-9 класів;
 - запровадження курсів кваліфікації і перекваліфікації для ВПО та жителів області в закладах професійно-технічної освіти;
 - створення всеукраїнського науково-освітнього кластеру (спираючись на потенціал місцевих університетів і наукових центрів із залученням фахівців релокованих наукових установ і ЗВО), з перспективою створення транскордонних наукових центрів та університетів;
 - стимулювання працедавців щодо надання робочого місця для студентів (потребує змін до законодавства України);
 - акумулювання інформації про наявний потенціал наукових установ і ВНЗ регіону та їх готовність брати участь у проєктах, а також здійснення кадрового моніторингу науково-педагогічних працівників і студентів, релокованих на Львівщину. Інтеграція релокованих науково-педагогічних працівників і студентів у науково-освітні простір Львівщини;
 - підтримка переміщених закладів вищої освіти, відновлення «прикладних» ланцюгів циклу «освіта – дослідження – виробництво» в промисловості, охороні здоров'я та освіті, зокрема формування університетських центрів інноваційного розвитку та наукових досліджень;
 - формування у закладах професійно-технічної освіти регіонального замовлення відповідно до потреб воєнного та післявоєнного часу з урахуванням нових професій і потреб регіону в кваліфікованій робочій силі;
 - проведення серії навчань по безпеці в освітніх закладах (по типу навчання Ізраїлю, Боснії та Герцоговини, Кіпру), запровадження програм з волонтерства;
 - приведення до належного стану бомбосховищ ДНЗ, закладів середньої і вищої освіти;
 - розвиток молодіжного та учнівського волонтерства – підтримка волонтерів (у тому числі молодіжних рад, молодіжних центрів/просторів тощо), проведення онлайн-зустрічей, стратегічних сесій, навчань, тренінгів, курсів на актуальні тематики;

- національно-патріотичне виховання – розвиток національної самоідентичності, самосвідомості та поваги до національних символів, мови, культури та традицій; проведення заходів з домедичної допомоги, вишколів, підготовки молодих людей до захисту своєї Батьківщини;

➤ *у напрямі транскордонного і міжнародного співробітництва, європейської інтеграції:*

- поглиблення транскордонного та міжнародного співробітництва з метою забезпечення безпеки життєдіяльності в регіоні;

- організація залучення, використання та моніторинг міжнародної допомоги (гуманітарної, фінансової, технічної, продовольчої та інше);

- проведення промоційних заходів та участь у заходах за кордоном для посилення підтримки України;

- сприяння консолідації світового українства та активізація волонтерського руху;

➤ *у напрямі культури, збереження культурної спадщини, національної пам'яті та інформаційної політики:*

- захист об'єктів культурної спадщини і цінних музейних експонатів;

- розміщення і консервація переміщених із зони військових дій евакуйованих музейних експонатів, підтримка постійної комунікації між музеями, органами місцевого самоврядування і державної влади задля ефективної протидії знищенню/пошкодженню Музейного фонду України;

- навчання персоналу із правил евакуації та консервації одиниць фондосховищ;

- затвердження для органів місцевого самоврядування, інших власників та користувачів детальні протоколи поводження з об'єктами культурної спадщини на території громад під час війни із залученням фахівців ДСНС, МВС та експертів у галузі культурної спадщини (фізична охорона і моніторинг об'єктів силами місцевих громад, забезпечення системами вогнезахисту та протипожежної сигналізації);

- оцифрування культурної спадщини, створення 3D-моделей об'єктів зі списку світової спадщини ЮНЕСКО;

- оцифрування фондів музейних колекцій та резервне копіювання усієї цінної інформації на державному сервері;

- використання новітніх технологій для популяризації музейно-виставкових проєктів на соціальних платформах;

- інвентаризація, комплектування та очищення фондів бібліотек від російської та російськомовної літератури;

- підтримка видавців щодо активізації перекладацької діяльності кращих зразків світової літератури українською мовою;

- проведення творчих зустрічей, концертних програм у військових госпіталях, а також програм з арт-терапії для військових та дітей ВПО;

- врахування національних військових традицій для формування державної політики у сфері популяризації воєнно-історичних знань; збір матеріалів, які увійдуть у Книгу пам'яті мужніх бійців, які загинули у сучасній російсько-українській війні; запис спогадів свідків і збір експозиційних матеріалів з метою створення музейних експонатів і дослідницько-виставкової роботи;

- забезпечення заходів інформаційної безпеки (недопущення поширення дезінформації та фейків, виявлення та протидія кібератакам, захист та резервне копіювання даних, масове поширення офіційної інформації органів влади й місцевого самоврядування);

- проведення інформаційних компаній у підтримку військових та їх сімей, правоохоронців, медиків, волонтерів, стимулювання створення матеріалів про захисників, популяризація допомоги армії та внутрішньо переселеним особам;

- максимально широке висвітлення сторінок історії пов'язаних з україно-російськими відносинами та національно-визвольними змаганнями українського народу та сучасної російсько-української війни;

- фінансова підтримка місцевих видавництв та медіа з метою ведення проукраїнської політики, розвитку системи оповіщення про заходи цивільного захисту населення.

- розробка та впровадження ефективних інформаційних кампаній, як в інших областях, так і за кордоном, з метою промоції України та Львівщини, нашого потенціалу, інвестиційної, туристичної та рекреаційної привабливості, зокрема, карпатського регіону.

➤ *у напрямі гуманітарної місії тилового регіону:*

- мобілізація та розподіл гуманітарної допомоги, в тому числі спрямованої на підвищення продовольчої безпеки громад;

- створення електронної системи обліку і розподілу гуманітарних вантажів;

- детальніша координація потреб ЗСУ, ВПО, регіонів, де проводяться активні бойові дії, наявною гуманітарною і військовою допомогою та налагодженням логістики їх доставки (на сучасному етапі окремі підрозділи ЗСУ відчують гостру потребу у засобах захисту (бронежилети, шоломи, розвантажувачі, військові аптечки, тактичні індивідуальні засоби для ведення бойових дій);

- надання гарячого харчування в центрах колективного проживання ВПО;

- розподіл екстрених харчових наборів серед нещодавно внутрішньо переміщених осіб.

Основними ризиками для цього періоду є негативні сценарії війни: затягування і подальша ескалація військових дій, масштабна руйнація інфраструктури ракетними ударами, втрата Львівщиною позиції стабільності, окупація регіону.

II. В умовах відновлення України після завершення війни

Створення Агенції з відбудови Львівщини з визначенням керівництва, наглядової ради, організаційної структури, завданням якої буде консолідація і координація усіх напрямів відбудови регіону, спрямованої на створення нової економічної бази.

➤ у напрямі просторового розвитку:

- забезпечення збалансованого просторового розвитку на базі оновленої Генеральної схеми планування територій України з імплементацією європейської нормативної бази і врахуванням національних і регіональних традицій, а також історико-культурних надбань (потребує змін до законодавства України);

- збалансування розвитку Львівської агломерації і малих міст шляхом перерозподілу між ними ресурсів;

- розроблення нової містобудівної документації для розвитку промислових площадок, груп підприємств з можливістю формування індустріальних парків, технопарків, інноваційно-технологічних кластерів, енергетичних комплексів, територій стратегічних підземних надр, спеціальних режимних територій, що пов'язані з обороноздатністю держави;

- позиціонування Львівщини як частини нової транспортно-логістичної артерії з резервуванням площ для прокладання нових транспортних коридорів, у тому числі залізничного сполучення, будівництва автобанів, логістичних транспортних вузлів і хабів;

➤ у напрямі транспортної логістики:

- визначення розвитку транспортної логістики Львівщини як основного стратегічного пріоритету з урахуванням перспективи України стати транспортною артерією між Китаєм та ЄС і реалізації проекту з прокладання Балто-Чорноморського коридору;

- формування і використання нових логістичних маршрутів переміщення товарів і послуг з урахуванням санкційної політики щодо російської федерації і утворення інших логістичних ланцюгів;

- створення транспортно-логістичних кластерів та базових логістичних центрів складування, переробки та сортування вантажів з урахуванням переорієнтації транспортних потоків;

- збільшення частки сталих видів транспорту, таких як залізничний і внутрішній водний; розвиток мультимодальних та інтермодальних перевезень вантажів; розширення міжнародної транспортної мережі TEN-T на сусідні країни (в тому числі які не є членами ЄС) та розвиток транскордонної інфраструктури;

- підготовка до реалізації національних проєктів (потребує запровадження державної політики):

- транснаціональний транспортний коридор Гданськ-Одеса GO Highway, (добудова північно-західної частини великого кільця навколо Львова (Бірки – Гряда – Ситихів – Малі Підліски);

- проєкт швидкісного залізничного сполучення Бухарест – Варшава, який може стати інфраструктурним каркасом і дати потужний поштовх розвитку регіону;

- формування транспортно-логістичного хабу на кордоні з ЄС на базі станції Хирів – Посада;

- розбудова мережі автопортів, складів, потужних логістично-виставкових центрів (Белз, Рава-Руська, Краковець, Яворів, Мостиська, Хирів);

- будівництво залізничних колій стандарту 1435 мм за напрямками: Рава-Руська – Гребенне, Хирів – Нижанковичі – Перемишль, Хирів – Смільниця – Устрики Долішні – Загуж для перевезення експортних та імпорتنних вантажів;

- будівництво вузької колії стандарту 1435 мм для пасажирського сполучення Львів – Рава-Руська – Варшава;

- будівництво нового залізничного вокзалу в Брюховичах, в тому числі для вузькоколійного залізничного транспорту;

- будівництво нових швидкісних автомагістралей-автобанів за напрямками міжнародних транспортних коридорів № 3 і № 5 Краковець – Львів – Броди – Рівне, Ужгород – Львів;

- залучення до співпраці нових авіакомпаній (транспортних та пасажирських перевезень, у тому числі з категорії лоукостів);

- будівництво міжнародного вантажного аеропорту в с. Черляни;

- забезпечення стратегічних орієнтирів щодо реалізації транспортно-логістичних проєктів: пошук інвесторів, створення відповідних інституційних умов;

- регіональний проєкт – модернізація міжнародного автобусного вокзалу в м. Львові;

➤ *у напрямі розвитку енергетики:*

- дослідження технічної можливості включення енергосистеми Львівщини до країн ЄС та впровадження механізмів якнайшвидшого збільшення обсягів експорту української електроенергії до Європи;

- приєднання об'єднаної енергосистеми України до об'єднаної енергетичної системи континентальної Європи (ENTSO-E) та забезпечення додаткової стабільності і безпеки енергетичної системи Львівщини;

- отримання допомоги від країн-донорів у придбанні енергетичною компанією технічних компонентів, палива, матеріалів, які дозволяють швидко відремонтувати енергосистему від фізичних пошкоджень за рахунок коштів Фонду підтримки енергетики України, створеного Секретаріатом Енергетичного Співтовариства;

- відновлення пошкоджених генеруючих потужностей, ліній електропередачі та підстанцій на новій технологічній базі, модернізація інфраструктури;

- запровадження аукціонної моделі ринку управління попитом на електроенергію;

- формування плану розвитку відновлювальних джерел енергії, зокрема вітрових, сонячних і геотермальних станцій, які мають найбільший потенціал для зниження залежності енергетичного сектору Львівщини від Росії;

- підвищення конкурентоспроможності технологій відновлювальних джерел енергії у порівнянні з вугіллям та природним газом;

- залучення інвестицій для впровадження альтернативних джерел енергії, зокрема будівництва вітрових та сонячних електростанцій;

- нарощування виробничих потужностей для впровадження низьковуглецевої економіки та водневої енергетики, сприяння впровадженню низьковуглецевої економіки та водневої енергетики;

- розширення виробництва енергетичного обладнання (сонячних панелей, терміналів для скрапленого газу, генеруючого обладнання тощо);

- акцент на кліматичну модернізацію регіону: створення нових промислових об'єктів з урахуванням принципів «зеленої економіки»;

- залучення інвестицій та зовнішніх трансфертів для розвитку потенціалу зеленої економіки (альтернативні джерела енергії і палива, технології екологічно чистого виробництва, чисті технології у веденні сільського господарства, «зелене» будівництво, програми очищення повітря, води та ґрунту від забруднень, перероблення та утилізації відходів);

- будівництво за новітніми технологіями нафтобаз, нафтопереробних комплексів, резервуарів;

- запуск реверсу нафтопроводу «Дружба» на ділянці Одеса – Броди з подальшим будівництвом ділянки нафтопроводу до Республіки Польща;

- стимулювання збільшення видобутку вуглеводнів приватними та державними компаніями на території Львівщини.

- запровадження фермерами механізму висадки біоенергетичних плантацій з швидкорослих деревних порід (технології вирощування, логістика, механізація

робіт) з подальшим розвитком виробництва біопалива із сільськогосподарської продукції та її залишків, відходів;

➤ у напрямі реального сектору економіки, індустріалізації та інноваційного розвитку:

- визначення другого стратегічного пріоритету розвитку Львівщини як інноваційно-технологічного хабу України шляхом створення інноваційного парку із запровадженням трансфертів науково-освітнього і технологічного потенціалу, підтримкою інноваторів-підприємців, управлінців, економістів, квотуванням для наукових установ з урахуванням максимальної концентрації серверів та послуг:

- прототипування;
- партнерство;
- сертифікація і випробовування;
- патентування;
- венчурні фонди і фінансові інструменти;
- банки ідей;
- комерціалізація;
- маркетинг;

- запровадження на території Львівщини пілотного проекту режиму інвестиційного сприяння з використанням інструментів економічного і податкового регулювання, страхування ризиків інвестора для досягнення мети швидкого запуску високотехнологічних виробництв, збільшення високооплачуваних робочих місць і нарощування темпів економічного зростання;

- широкомасштабне запровадження виробництв на базі політик «Індустрія 4.0» та «Індустрія 5.0»;

- запровадження проєктів приєднання до високотехнологічних європейських та світових кластерів;

- підтримка виробництв продукції з високою доданою вартістю та формування технологічних ланцюжків переробних виробництв у різних секторах економіки;

- стимулювання розвитку нових високотехнологічних виробництв, зокрема комп'ютерно-інтегрованих, як основи для технологічного переоснащення галузі приладобудування;

- підтримка розвитку існуючих промислових підприємств, зокрема державних, шляхом залучення державних інвестицій, насамперед державного оборонного замовлення, визначення розвитку військово-промислового комплексу на Львівщині третім стратегічним пріоритетом;

- забезпечення розвитку підприємств військово-промислового комплексу на засадах консолідації і кооперації виробничих, наукових і технологічних ресурсів регіону;

- усунення надмірного регулювання господарської діяльності шляхом зменшення кількості документів дозвільного характеру, дозвільно-

погоджувальних процедур, обов'язкової звітності, спрощення процесу їх адміністрування (потребує змін до законодавства України);

- забезпечення ефективної координації залучення фінансових ресурсів, у тому числі коштів міжнародних партнерів, запровадження проектного менеджменту на рівні громад, а також реалізації угод соціального партнерства з бізнесом;

- удосконалення регуляторно-податкового законодавства, насамперед для мікро- та малого бізнесу, що мотивуватиме місцеве населення до розвитку підприємницької діяльності, самозайнятості та створення робочих місць з конкурентним рівнем заробітної плати (потребує змін до законодавства України);

➤ у напрямі екологічної безпеки території Львівщини:

- запровадження підходів циркулярної (кругової) економіки на засадах Європейського зеленого курсу на усіх рівнях і в усіх секторах економіки, що забезпечить якісні, функціональні та безпечні продукти, ефективні, які служать довше та призначені для повторного використання, ремонту та якісної переробки;

- створення пільгових умов для діяльності соціально відповідального, екологічно орієнтованого бізнесу із застосуванням технологій використання відходів як вторинної сировини шляхом залучення їх у виробництво;

- створення екологічно безпечної та економічно ефективної комплексної системи управління відходами в Львівській області, яка базуватиметься на європейських підходах управління, затвердження Регіонального плану поводження з відходами;

- впровадження системи сортування відходів: створення комунальних підприємств для збору і рециклінгу відсортованих відходів (скла, пластику, макулатури, одягу); встановлення градації в цінах вивезення сортованого і несортованого сміття для населення;

- перехід до економіки замкненого циклу, який передбачає, що обсяг продуктів, матеріалів і ресурсів використовується в економіці якомога довше, а утворення відходів мінімізується;

- будівництво сучасних об'єктів перероблення та утилізації відходів з використанням новітніх технологій з одночасним закриттям усіх діючих сміттєзвалищ та забезпечення їх рекультивації;

- запровадження технологій термічного знищення промислових, побутових, біоорганічних відходів у місцях їх безпосереднього утворення і накопичення в якості палива на принципах «відходи в енергію»;

- практичне втілення ідеї «кліматично нейтральних громад» – реалізація пілотного проекту громад області у кліматично нейтральні, що передбачатиме максимальне зниження викидів, зокрема шляхом переходу на відновлювані джерела енергії та екологічні види транспорту;

- формування Національної екологічної мережі на території області, розробка менеджмент-планів розвитку і збереження природоохоронних територій, в тому числі лісів, з урахуванням кліматичних змін і зменшення біорізноманіття;

- визначення природних територій, перспективних для подальшого заповідання і щодо включення до Смарагдової мережі із перспективою включення їх у мережу Natura 2000;

- мінімізація процесів деградації природних середовищ і запобігання втраті біологічного та ландшафтного різноманіття;

- запровадження Програми відновлення дикої природи на території Львівської області з урахуванням розвитку заповідного фонду, відновлення водойм, створення мережі екодуків, надання екосистемних послуг;

- зменшення загроз щодо біологічного забруднення, а також впливу інвазійних видів на природні та природоохоронні системи, розроблення й затвердження переліків високо інвазійних видів на території області;

➤ *у напрямі житлово-комунального господарства:*

- впровадження застосування джерел альтернативної енергетики суб'єктами господарювання та домогосподарствами;

- застосування інноваційних технологій виробництва теплової енергії, модернізація теплових мереж і пристроїв;

- комплексна модернізація і реновація житлового фонду з урахуванням принципів енергозбереження та екодизайну;

- створення онлайн платформи і центрів взаємодії для координації учасників ланцюга будівництва і модернізації житлового фонду: держави, органів місцевого самоврядування, ОСББ, енергоаудиторів, технологів, інженерів, архітекторів, підрядників, постачальників, консультантів, міжнародних донорів і організацій;

- запровадження заходів мінімізації затоплень дощовими стоками селітебних (сельбищних) територій області;

- реконструкція та модернізації очисних споруд, будівництво нових очисних споруд із застосуванням обов'язкового очищення стічних вод від фосфатів;

- забезпечення до 2030 року якісною питною водою усіх мешканців Львівської області, у тому числі усіх сільських населених пунктів;

➤ *у напрямі соціальної політики, міграційної політики:*

- затвердження Комплексної програми підтримки осіб у Львівській області, які постраждали унаслідок українсько-російської війни (на заміну Комплексної програми соціальної підтримки у Львівській області учасників АТО (ООС), а також Героїв Небесної Сотні);

- реабілітація постраждалих унаслідок воєнного конфлікту осіб: створення та реконструкція відповідних реабілітаційних центрів, закупівля реабілітаційного обладнання, протезування, пошук і навчання фахового персоналу;

- моніторинг стану демографічної і міграційної ситуації в області, створення максимально сприятливих умов щодо повернення біженців із-за кордону до громад Львівщини;

- *у напрямі охорони здоров'я і надання медичної допомоги:*

- будівництво і модернізація закладів охорони здоров'я другого і третього рівнів з урахуванням енергомодернізації, сучасного функціонального призначення і оснащенням високотехнологічним обладнанням;

- посилення якості надання медичних послуг шляхом маршрутизації пацієнтів і обов'язкової превентивної діагностики;

- розвиток цифрової медицини;

- *у напрямі транскордонного і міжнародного співробітництва, європейської інтеграції:*

- сприяння активізації транскордонної співпраці органів місцевого самоврядування, представників бізнесу, громадських об'єднань у економічній, соціальній, науково-технічній, культурно-освітній, екологічній та інших сферах;

- забезпечення консультативно-інформаційної, організаційної та фінансової підтримки територіальних громад у сфері транскордонного та міжнародного співробітництва;

- оптимізація процесів залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги;

- налагодження системи співпраці з українцями у світі, у тому числі на рівні громад;

- підтримка і лобіювання проєктів інноваційної активності та інтеграції в глобальні ланцюги доданої вартості; адаптації логістичних ланцюгів та модернізації інфраструктури в умовах євроінтеграції;

- розбудова прикордонної інфраструктури;

- *у напрямі освіти, науки і молодіжної політики:*

- розробка Програми інтегрованого навчання в закладах загальної середньої освіти з поєднанням наскрізного національного виховання, власної безпеки, реформованого навчального предмету «Захист України» із врахуванням відповідного тематичного наповнення уроків;

- створення на базі КЗ ЛОР «Львівський державний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Крут» центру військово-патріотичного виховання молоді;

- здійснення заходів, спрямованих на розвиток допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання молоді;

- модернізація і реновація закладів вищої освіти з урахуванням принципів універсального дизайну та енергозбереження: модернізація предметно-просторового оточення, технічного оснащення, лабораторної і науково-дослідницької баз, бібліотек, використання новітніх ІТ-технологій, енергомодернізація;

- інтеграція закладів вищої освіти у міжнародний освітній і науковий простори, синхронізація освітніх стандартів з ЄС;

- налагодження активного діалогу між ВНЗ, науково-дослідними установами та підприємницькими структурами з метою формування освітніх програм, компетенцій випускників та інновацій відповідно до потреб бізнесу;

- реалізація програм перепідготовки та підвищення рівня кваліфікації фахівців відповідно до динаміки потреб ринку праці на засадах партнерства держави та бізнесу, профорієнтаційна робота для молоді;

- створення центрів неформальної освіти – розвиток професійних навичок hard skills s soft skills у молодих людей;

- розбудова центрів розвитку дітей і молоді, в тому числі центрів креативної економіки;

- налагодження співпраці з молодіжними центрами та молодіжними радами Республіки Польща, напрацювання і реалізація спільно з польськими партнерами грантових проектів для розвитку молодіжної політики обох держав;

- налагодження міжнародного співробітництва з європейськими державами для популяризації досвіду реалізації молодіжної політики в Україні та з метою залучення кращих практик, міжнародних проектів, грантів для розвитку ключових напрямів молодіжної політики в Україні;

➤ *у напрямі культури, культурної спадщини, національної пам'яті та інформаційної політики:*

- реформа системи органів і інституцій охорони культурної спадщини у Львівській області з урахуванням:

- створення і належного функціонування фахових органів управління об'єктами Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;

- ефективної системи моніторингу стану об'єктів історико-культурної спадщини і механізми заохочень/покарань для власників/користувачів цінних об'єктів, задля їхнього кращого збереження та ефективного використання;

- запровадження повноцінної наукової складової у реставраційні процеси, створення державного реставраційного науково-дослідного центру на зразок польського NID (Narodowy Instytut Dziedzictwa/Національний інститут спадщини);

- підготовка кваліфікованих менеджерів із питань збереження культурної спадщини, фахівців з управління міжнародними програмами і грантовими коштами у пам'яткоохоронній сфері;

- розробка інвестиційної моделі збереження пам'яток культурної спадщини та напрацювання з банківськими установами кредитних програм для забезпечення таких потреб;
- підтримка і відновлення музеїв, театрів, інших закладів культури, які постраждали під час воєнних дій;
- увічнення пам'яті загиблих героїв і цивільних українців сучасної російсько-української війни;
- створення нових місць української історичної пам'яті;
- популяризація української історії та історії національно-визвольної боротьби, а також відомих постатей українського державотворення, українських військових діячів;
- прийняття рішень органами місцевого самоврядування щодо демонтажу у населених пунктах пам'ятників, пам'ятних знаків, меморіалів, які символізують тоталітарний окупаційний комуністичний режим;
- фінансова підтримка україномовного місцевого кінематографа, місцевих видавців та періодичних видань (акцент на україномовних виданнях на суспільно-політичну, художньо-історичну, національно-визвольну та дитячу тематику);
- підтримка популяризації української мови, як визначального чинника і головної ознаки ідентичності української нації;
- промоція Львівщини в межах України, а також в країнах Європейського союзу, в регіонах й містах-побратимах, з якими укладені договори про співпрацю та співфінансування інформаційних проєктів в рамках міжнародної, міжрегіональної та транскордонної співпраці

Основним ризиком для цього періоду є найбільш негативний сценарій наслідків війни з ескалацією військових дій на інші країни Європи, з втратою Україною великої частини територій, виснажлива багаторічна позиційна війна з переважаючими силами противника. Можливим є формування інших державних концепцій виживання держави при різних негативних сценаріях розвитку ситуації.

Прогноз впливу на ключові інтереси заінтересованих сторін

Заходи з реалізації Концепції матимуть позитивний коротко-, середньо- та довгостроковий вплив на основних зацікавлених сторін.

Серед основних зацікавлених сторін варто виокремити, насамперед, жителів територіальних громад Львівської області, внутрішньо переміщених осіб та суб'єктів господарювання.

Населення області й ВПО отримають вищий рівень життєстійкості в умовах воєнного стану шляхом підтримки економічної спроможності, безпекової та енергетичної стійкості, стимулювання економічної активності.

Суб'єкти господарювання отримають стимули для провадження і підтримки підприємницької діяльності.

Громади здобудуть чітку координацію дій і підтримку щодо адаптації до умов воєнного стану, стратегічні вектори подальшого відновлення економіки і соціуму після завершення війни, а також інтеграції до європейської спільноти.

Впровадження пілотних проєктів, економічні досягнення можна мультиплікувати в інших регіонах України.

Очікувані результати

Реалізація Концепції сприятиме:

- координованій адаптації економіки області до умов воєнного стану;
- забезпеченню тилової місії регіону, в тому числі гуманітарної;
- посиленню просторової інтегрованості регіону та взаємозв'язків сільських територій з обласним центром та містами;
- створенню умов для послідовного формування нової структури економіки Львівщини на основі новітньої конкурентоспроможної економічної системи, підвищенню ресурсоефективності провідних галузей економіки, їх інтеграції у виробничі мережі з високою доданою вартістю;
- модернізації на інноваційній основі промислового, оборонно-промислового кластерів та збільшенню частки інноваційно активних підприємств у виробничих процесах реального сектору економіки;
- нарощенню експортного потенціалу області за рахунок зростання частки продукції високого ступеня переробки, виготовленої в інноваційних бізнес-інкубаторах на територіях пріоритетного розвитку та призначеної для експорту;
- нарощенню транспортно-логістичних комунікацій та поступовому нарощуванню транзитного потенціалу регіону;
- істотному збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, що створить передумови для сталого розвитку територіальних громад;
- створенню умов для розвитку аграрного бізнесу і фермерства на основі нових технологій;
- створенню нових робочих місць та підвищенню попиту на висококваліфікованих робітників і наукові кадри вищої кваліфікації, а також розширенню можливостей для професійної самореалізації;

- підвищенню рівня доходів населення, насамперед працівників базових галузей для запобігання їх міграції, а також створенню передумов для повернення трудових мігрантів і біженців;
- розвитку ініціативи молодого покоління, його участі в економічній відбудові, а також залученню до інноваційного розвитку економіки, створення умов до повернення молоді на Батьківщину;
- запровадженню нових освітніх стандартів, розвитку науки та інноваційної активності;
- запровадженню нової інформаційної політики, збереженню і примноженню культурних цінностей українства, української історії і національної пам'яті;
- встановленню нових взаємовигідних соціально-економічних та культурно-освітніх зв'язків між територіальними громадами Львівської області та регіонами Європейського Союзу;
- реалізації транскордонних та міжнародних проєктів у економічній, соціальній, науково-технічній, культурно-освітній, екологічній та інших сферах;
- розвитку енергетичної, транспортно-логістичної, прикордонної та інноваційної інфраструктури в умовах євроінтеграції України;
- формуванню та розвитку інноваційних екосистем.

Оцінка фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції

Реалізація Концепції здійснюється за рахунок коштів державного та відповідних місцевих бюджетів у межах бюджетних призначень, затверджених на відповідний бюджетний період, коштів, які будуть стягнуті з російської федерації, на яку покладається відповідальність за матеріальну чи нематеріальну шкоду, завдану Україні внаслідок збройної агресії російської федерації, відповідно до принципів та норм міжнародного права, а також коштів міжнародних партнерів, міжнародних донорів, банківського сектору та залученого капіталу.
